

Néhány napja Teleki Laczinak írtam 's levelébe Ön számára is zártam néhány sort. Remélem megkapta.

Én sem orosz kombinációnak sem annak nem vagyok barátja, hogy Magyarország részére engedményeket igyekezzünk szerezni Auszriától a' congressus útján. Le mieux est l'ennemi du bien. Az öszhangzás, melyet légközelebb tapasztaltunk a' haza minden osztályaiban az általános elégtelenségnek volt eredménye. Minek megosztani azt oly concessiók által, melyek utoljára is írott malaszt maradhatnak.

Ha válaszolni méltóztatik, Párisba tessék utasítani levelét.

Önök tisztelet és baráti érzellemmel.

I. D.

77.

Vevey, 1859 augusztus 21.

KOSSUTH LAJOS IHÁSZ DÁNIELNEK A ZÜRICHI BÉKE- ÉRTEKEZLETRŐL ÉS SVÁJCI UTITERVÉRŐL.

Sk. levél; O. L., N. M. 1848—1948-es ír. Fasc. 1358.

Kedves Barátom,

Vándor életet éltem az utóbbi két hét alatt. St. Gervay-ben, Chamonix-ban (kirándulás a Jégtengerre), onnan nyolc órai gyaloglással a Tête Noire-on keresztül Martignybe; onnan ismét fel a St. Bernardi Barátokhoz, majd vissza a Rhone völgyén St. Maurice, Bex és környékére, hol egy hetet mulattunk, egyensúlyozni egy olcsó pensióban az excursiók által erősen derangierozott budgetünket. Sok szép mászkálást tettünk, még többet tettünk volna, kivált fiaim, ha Ön társaságának örvendhetek volna — de én bizony 's Teréz gyalogolni tudunk nagyban, de a hegy mászásnak nem nagy barátai vagyunk. — Gyakran emlegetjük Önt, a fiúk mindég mondják, ha egy pár ezer láb magasságban vagyunk: „ha Ihász itt volna még ez 's ez hegyre is felmásznánk.“ Erőssen hiszik, hogy ha Chamonixban velünk volt volna, még nem álta volna, hogy fel ne másszon a Mont Blanc tetejére, csak a hireért is, hogy a világszerte gazettirozott Ascensionalisták közt egy vitéz Magyar bakkancsos is át adassék registrálva az utókornak. — Én kétlem, mert drága az üres dicsőség, a normalis 10 kalauz ezer frankba kerül.

Bex-ből vissza jöttem ide, hogy Teleki Lászlóval s némelly más bajtárssal találkozzam.

Ha Isten is úgy akarja mint magam további Marsch rout-om következő lesz.

Holnap Aug. 22. hétfő — Hotel Byron — Chillon mellett.

Aug. 23—24 utban Aigle-ből (Rhone völgy, közel a tóhoz) a Val d' Ormond-on fel 20 angol mfldet gyalog Chateau d' Oex-ig, onnan a Simmenthalon (Brenner Oberland) kocsin Thunig. —

Aug. 25. a Thuni tavon, gőzösön Interlakenbe.

Aug. 26, 27. Interlaken.

Kirándulás Lautenbrunnenba 's Grindenwaldba a Gletscherekhez.

Az Aug. 27.-ig inclusive megérkezhető levelek Interlakkenbe — Oberland Brennois, Suisse — poste restante adressálhatók.

Aug. 28. Giesbach a Brienzi tónál.

Aug. 29—30. Brienzig hajó — onnan a Brünigi Passuson át gyalog Lungernig 's onnan kocsin 's illetőleg ladikon Sarnen — Alpnach — Stanstad felé Lucernbe.

Aug. 31. Lucern. (Kirándulás gőzösön a Vierwaldstädter Tón végig Fluellenig 's vissza. Az e hó végéig megérkezhető levelek, Lucernbe poste restante utasítandók.

Sept. 1. Vasuton Baselbe.

Sept. 2. „ Strasbourgba.

Sept. 3. „ Páris. — Ott két napot mulatok s aztán el, betemetni bús gond terhelte fejemet a Londoni világáros zaj magányába.

Azért irom ezeket, mert mind Ön, mind Kiss Miklós lassan s későn érkezett, de megérkezett Aug. 1. és 4.-kei leveleikben kívánják tudni, hogy mikor hol leszek.

Seregünk sorsának hosszúra nyúló biztalansága mondhatatlanul aggaszt.

A fegyverszünet első hat hete le folyt 's a béke nincs elintézve. De azért ne csináljunk magunknak illusiókat, — a béke meg van, a végkötés halasztása legfellebb csak Congressust vonhat maga után, háborút nem. — Ennek vége van. A Közép Európai bonyodalmak nekünk nem ígérhetnek kilátást. — Ha nem lesz interventio, nem lesz restauratio, békés voksolással végzik a Revolutiót 's Congressus consolidálja az eredményt, ha pedig interventio lesz, restauratio lesz — az angol protestálni fog a nép akarat erőszakolása ellen, de kardot bizony nem húz 's nem lesz háború. — Ez úttal vége kilátásainknak.

Azért nincs ok kívánni, hogy a Légio feloszlatását halasztani lássuk. Ezer ok van kívánni, hogy a dolog be rekesztessék, 's a felelősség leszáljon vállaimról. Ha hamar nem lesz vége, félek nem végezzük pályánkat becsülettel. — Borzadva a harapódzó nyugtalanság következményeitől, mind jelenre mind jövőre, mind mágunkra mind a hazára.

Látván a Zürichi Conferentia hozadalmasságát, én csak egy segéd eszközt gondolhaték: megkísérteni, hogy a legiót illető pont (amnistia, szolgálati mentesség 's ingyen haza szállítás) a peres pontoktól függetlenül döntessék el. —

Ennek megkísértésére két lépés történt:

1. Felsőllítám Teleki Laczit, menjen Zürichbe. Megtette. Isten áldja meg. Holnap ott lesz.

2. Irtam a Császárhoz egy memoriálét 's mert a Császár nincs Párisban, Szabó Imre ezredest küldtük el a Memoriálevall, olly utasítással, hogy addig menjen, míg hozzá jut. Elláttuk minden eventualitásra levelekkel.

Mást tenni nem tudok. Adj' Isten sikert. — Én a nagy csalódások után már kisebbekben sem tudok reményleni.

Ön feláldozását, miszerint mindvégiglen kiállni a sarat magát elhatározá, nagyra becsülöm, de meg is vallom, hogy azt okvetlenül, elkerülhetetlenül szükségesnek tartom, hogy sem a Dandár parancsnokok, sem Klapka tábornok el ne távozzanak míg az ügy tökéletesen le nem lesz gombolyítva.

Ha csak ugyan vannak némely annyira compromittált egyének mint Ön írja, igen természetes, hogy őket nem lehet 's nem kell haza menetelre biztatni — de arra sem kell őket biztatni, hogy a világot vegyék nyakukba 's a hontalan vándor élet inségére kárhoztassák magukat. Nekik a legjobb tanács az: válasszák a megajánlott másik alternatívát, a francia szolgálatot. — Ha a Piemonti szolgálatot preferálnák, — csak egy kis számról lévén szó, azt hiszem azt is ki lehetne vinni, de ez csak hit; ama bizonyos — Én Klapkát felszólítám s ezennel felszólítom Önt is, küldje be nekem egyéni állam lajstromát azoknak, kik nem gondolnak haza mehetni, minden név mellé megjegyzendő: rang, fegyvernem, hogy mi nyelveket beszél, akar-e francia szolgálatot vállalni — vágy különben minő foglalatosságra képes. — E kimutatást Lucernbe várom.

Sajnálom, hogy szegénységem nem engedi, hogy szolgálégyent fogadjak. — Nőmnek s Leányomnak nem szolgálhatna ki, a Szakácsnének pedig nem lehet a konyhából fel 's alá futkozni, tehát csakugyan két leány cselédet kellene tartani, — a legény harmadik volna, — sem fizetéssel, sem munkával nem bírnám ellátni. Az eregetés 's vendég jelentés igen kívánatosná tenné a legény szolgát, de a kít csapatjából ajánlhatna barátom, Angolúl bizonyosan nem tud, s' nállunk bizony meg sem tanulna, tehát e részben sem érnék czélt. — Azért hiában, csak addig takaródzunk, meddig a pokrócz ér. — Szegény az eclesia.

Most még egy szót magáról kedves Barátom! Hogy azon terv mellyet magára nézve velem tudat, sokkal kellemesb existentiát ígér, mint az én örömtelen nyomorúságom megosztása, az igen természetes. Isten őrizzen hogy lebeszélni akarjam — igen érzem, hogy nincs módomban olly kilátást nyujtani, melly kertészkedő stb. hajlamait is tekintetbe véve (a mi bizony hontalanságunk örömtelen pályáján nagy ressource-a a vigaszos elszórakozásnak) azt csak távolról is pótolhatná. — Én majd csak tengem, mint tengtem komor magányomban, míg ki rántják alúlam a pokróczot — nem sok kell reá. — Ismétlem tehát 's vegye kérem változhatlan barátságom jeléül, Isten őrizzen hogy lebeszélni akarnám; sőt kérem tegye, ha tetszését találja benne. — Én csak annyit mondok, hogy ha akármi oknál fogva tervéről le akarna mondani 's éveken át hű barátsággal mellettem elfoglalt helyét, úgy mint a multban, jövődőben is elfoglalni határozná magát, mind én, mind családom testvéries Isten hoztával fogadandjuk. — Csak azon egyet kérném, legyen szíves velem mi hamarébb tudatni, mire határozta magát, mert

szállást kell keresnem, 's azt Számunkhoz képest kellend választanunk.

Testvéries érzettel híven változhatlanul barátja a síríg
 KOSSUTH
 Levelem nem privát részét közölje kérem Kiss Miklóssal.

78.

Vevey, 1859 augusztus 21.

KOSSUTH KISS MIKLÓSNAK A FRANCIA SAJTÓ VELE
 SZEMBEN HASZNÁLT HANGJÁRÓL.

Sk. levél; O. L., N. M. Kossuth-ir.

Kedves Barátom!

Augusztus 4. kei szíves levelét (bizontalan ubicatiom miatt későn bár; de) vettem, 's köszönöm. — Sok volt benne, mit érdeklél 's tanúlással olvastam. — Nem lehet nem örvidenem, hogy a desolatio között, mellybe a villafrancai villám csapás' sodort bennünket, reményét nem vesztette. — A köteleesség csillaga elég kalúznak, de nem melegít — a remény igen. — Az én egemen nincs remény csillag; — nem tesz semmit, — amaz el vezet és fázni meg szoktam.

Coquettieroznak Párisból levelekben 's hirlapokban. — Értem. — Van, ki azt mondja, személyes jóakarátból folyik. Nem vitatom, de nem építék reá. — Hajlandóbb vagyok így magyarázni. — Emphasissal repudiálták a forradalom eszméjét, az attoli borzalmat a villafrancai óriás bak lövés okai közé is sorozták a világ előtt — de a tény ott volt, hogy forradalmi elemekkel szövötkeztek. — Ezt ki kellett egyenliteni. Tehát neki áltak mutogatni, hogy mi nem vagyunk forradalmárok. — 'S igaz is, mi legitimisták vagyunk, csak hogy a Nemzet örök jogának legitimistái — mi csak bitorlóznak tartjuk az osztrákot 's elakarjuk kergetni, — s magunk urai akarunk lenni. — Ezentúl nem vagyunk revolutionáriusok. — Ha ez értelemben egyet értenek velünk a Tuillériákban — Bon. Különben: „Qui est ce qu'on dupe ici?“ — Van egy más magyarázat is. Szeretnék, hogy hallgassunk, mert hejh! az angol irritabilis egy gyerkőcz, 's nem szeretnék hogy olajat öntsek a tűzre. — Hadjuk ezt. —

Egyet sajnálok. Azt hogy fürdőbe menvén a Nagyúr, nem lehet vele találkozni kilátás, mielőtt a Continensst elhagynám. — Nem voltam volna idegen tőlle, bár nem kértem volna, mert refusirotatni nem akarok.

September 3.-kán Párisban leszek. — Tán vagy két napot ott mulatok — aztán el örömtelen nyomor magányomba — mert magányosabban lehet élni Londonban, mint a St. Bernárdon, vagy a Sahara sivatagjában.

Ihászna meg irtam Marsch routemat, közölni fogja — bocsásson meg, hogy kétszer nem irom. Kezem nehéz.

Közölni fogja azt is, mit a légió ügyében irtam. Itt csak annyit, hogy a Zürichi conferentia hosszadalmassága borzaszt 's nem látok